



WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 grudnia 2008 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

- Przewodniczący – Sędzia SA – Bogdan Świerczakowski
- Sędzia SA – Izabella Fick - Brzeska
- Sędzia SA – Anna Owczarek /spr./
- Protokolant – st. sekr. sąd. Agnieszka Twardo

po rozpoznaniu w dniu 4 grudnia 2008 r. w Warszawie
na rozprawie

sprawy z powództwa Elżbiety Wieczorek

przeciwko Zespołowi Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych Spółce

z o.o. z siedzibą w Warszawie

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie

z dnia 31 stycznia 2008 r., sygn. akt II C 341/07

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania

Sądowi Okręgowemu Warszawa – Praga w Warszawie pozostawiając temu

Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.



Na oryginale własny podpis
Za zgodność z oryginałem stwierdzam
SEKRETARZ SĄDOWY

Agnieszka Twardo

UZASADNIENIE

Powódka Elżbieta Wieczorek pozwem wniesionym w dniu 6 marca 2007r. skierowanym przeciwko pozwanemu Zespołowi Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie Wesolej (poprzednia nazwa Międzyresortowy Pracowniczy Zespół Budowy Domów Jednorodzinnych Sp. z o.o.) wniosła o zasądzenie kwoty 185.400,00 zł z odsetkami ustawowymi od daty wniesienia powództwa do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za niewykonanie umowy, ostatecznie określonej jako umowa zlecenia (k.227v). Dochodzona kwota została wyliczona jako równowartość 46,43m² powierzchni mieszkalnej na terenie Warszawy-Wesołej, jako opłaconej i zwaloryzowanej wg wskaźnika GUS wzrostu cen produkcji budowlano-mieszkaniowej.

Powódka podniosła w końcowej części postępowania, że gdyby pozwany nie był stroną umowy, to podstawę rozliczenia powinny stanowić przepisy o odpowiedzialności podmiotów wykonujących świadczenie na rzecz osoby 3-ej.

Pozwana spółka wniosła o oddalenie powództwa, podnosząc zarzut braku legitymacji biernej wobec zawarcia przez powódkę umowy z innym podmiotem oraz zarzut przedawnienia roszczeń.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie wyrokiem z dnia 31 stycznia 2008 r. oddalił powództwo i nie obciążył powódki obowiązkiem zwrotu procesu kosztów.

Sąd ustalił, że w dniu 1 marca 1984r. w Warszawie została podpisana umowa o utworzeniu Międzyresortowego Pracowniczego Zespołu Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych którego celem było prowadzenie działalności zmierzającej do wybudowania domów jednorodzinnych i wielorodzinnych dla ściśle określonych grup osób, które przystąpiły do Zespołu. Zespół ten nigdy nie przybrał formy spółki z o.o. Dnia 14 listopada 1987r. powódka zawarła z Zespołem porozumienie wstępne nr 0/118, a następnie w dniu 4 grudnia 1987 r. umowę nr 0/118/87 na wybudowanie przez Zespół lokalu mieszkalnego. Umowa określała typ zamówionego lokalu na podstawie dołączonego do niej katalogu. Zespół zobowiązał się wybudować powódce mieszkanie na przestrzeni lat 1988-1991, zastrzegając sobie jednocześnie możliwość przesunięcia tego terminu z przyczyn od siebie

niezależnych (§ 4). Powódka zobowiązała się pokryć koszty zamówionego lokalu mieszkalnego według faktycznie poniesionych w tym zakresie przez Zespół nakładów oraz wnieść wpis w wysokości 45.000,00 zł, a na mocy § 5 porozumienia wstępnego 1.500 godzin własnej pracy, zastępowalnych ekwiwalentem pieniężnym za każdą godzinę roboczą wyliczonym przez Radę Nadzorczą Zespołu. Wykonując postanowienia porozumienia wstępnego oraz umowy powódka w latach 1987-1990 dokonała wpłat wpisu (45.000zł), wkładu finansowego (6.952.530zł) oraz należności za 1417 godzin pracy na rzecz Zespołu (708.000zł), wszystkie wskazane według rzeczywistych kwot przed denominacją. Wpłaty potwierdził Zespół w piśmie z dnia 21 marca 2002 r..

Wystąpiły problemy z realizacją inwestycji, której wykonawcą był Międzyresortowy Pracowniczy Zespół Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych - spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Lokal mieszkalny dla powódki nie został wybudowany. Zespół w piśmie datowanym na dzień 22 grudnia 1998 r., podpisanym przez Prezesa Zarządu Piotra Nowaka, zawiadomił powódkę że przystępuje do realizacji ostatnich domów wielorodzinnych na terenie Osiedla Stara Miłosna i że przewiduje wybudowanie lokali mieszkalnych dla wszystkich osób, wobec których posiada zobowiązania wynikające z zawartych porozumień. Jednocześnie przedstawił nowe warunki realizacji inwestycji, uzależniając ich podjęcie od wyrażenia zgody przez członka Zespołu, będącej jednocześnie deklaracją jego dalszego członkostwa w Zespole. W dniu 15 grudnia 2001 r. Walne Zgromadzenie Przedstawicieli Zespołu podjęło decyzję o likwidacji i zakończeniu jego działalności do dnia 31 marca 2002 r.. Działalność Zespołu miało przejąć i zakończyć Zrzeszenie Właścicieli Mieszkań i Domów w Starej Miłośnie. Powódka w piśmie z dnia 18 marca 2002 r. zwróciła się do Zespołu o zwrot zwaloryzowanej kwoty, wpłaconej tytułem wykonania porozumienia wstępnego i umowy. **Z dniem 31 marca 2002 r. Zespół przestał istnieć, a członkostwo powódki ustało, o czym poinformowano ją osobnym pismem.**

W dniu 9 maja 1985r. do Sądu Wojewódzkiego w Warszawie wpłynął wniosek o wpisanie do sądowego rejestru handlowego pozwanej w obecnej sprawie spółki o nazwie statutowej „Międzyresortowy Pracowniczy Zespół Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych - spółka z ograniczoną odpowiedzialnością”, t.j. takiej samej jak Zespół, z którym powódka zawarła porozumienie wstępne oraz umowę. Przedmiotem działalności - stosownie do zapisów w § 3 i § 12 umowy spółki - miało być wybudowanie na terenie miasta Wesoła mieszkań dla potrzeb członków Międzyresortowego Pracowniczego Zespołu Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych. W dniu 14 czerwca 1989 r. nastąpiła zmiana § 3 umowy spółki przewidująca poszerzenie przedmiotu działalności o zbywanie nieruchomości

również na rzecz osób nie będących członkami Zespołu. Takich rozporządzeń pozwana spółka dokonała m.in. już w 1991 r.. W roku 1990 pozwana spółka otworzyła rachunek bankowy w Narodowym Banku Polskim.

Pozwana spółka w piśmie datowanym na dzień 07 października 1994 r., podpisanym przez Prezesa Zarządu Wojciecha Staniulisa oraz Wiceprezesa Zarządu Piotra Nowaka, skierowanym do członków Zespołu złożyła propozycję przystąpienia do spółki celem dokończenia zadania, dla którego został powołany Międzyresortowy Pracowniczy Zespół Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych, tj. przeniesienie własności działek i lokali na wszystkich członków Zespołu. Objęcie udziału w spółce miało zostać pokryte z dotychczasowych wpłat poczynionych przez członków Zespołu na wykup gruntów. Powódka nie przyjęła propozycji pozwanej uznając ją za niekorzystną.

Sąd Okręgowy wskazał, że fakt równoległego funkcjonowania spółki z o.o. i Zespołu o nieokreślonym statusie prawnym, zbliżonym do spółki cywilnej, nie był kwestionowany. Stroną umów zawieranych przez powódkę był Międzyresortowy Pracowniczy Zespół Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych. Zarzut braku legitymacji pozwanego nie mógł być, zdaniem Sądu, jednoznacznie rozstrzygnięty na tym etapie postępowania, bo powódka oferowała w tym zakresie dowody. Ich przeprowadzenie uznał za niecelowe, wskazując że pozwany wystarczająco udowodnił, że roszczenia które ewentualnie mogłyby przysługiwać wobec niego powódce uległy przedawnieniu i z tej przyczyny powództwo oddalił.

Sąd uznał, że roszczenie powódki wynika z umowy, której nie można przyporządkować do żadnej z uregulowanych prawem umów przewidujących szczególne okresy przedawnienia, stąd zastosowanie ma ogólny termin przedawnienia przewidziany w art. 118 k.c.. W porozumieniu wstępnym nr 0/118 z dnia 14 listopada 1987 r. oraz w umowie nr 0/118/87 z dnia 04 grudnia 1987 r. zawartych przez powódkę z Zespołem, przewidziano spełnienie świadczenia na przestrzeni lat 1988-1991. Roszczenie stało się wymagalne z ostatnim dniem terminu, w którym powinno być spełnione zatem bieg przedawnienia rozpoczął się najpóźniej z dniem 1 stycznia 1992 roku. Powódka nie wykazała, aby strony zmieniły następnie termin spełnienia świadczenia. Sąd wskazał nadto, że pismo z dnia 7 października 1994 r. stanowi jedyny dokument pochodzący od spółki, który ewentualnie mógłby zostać zinterpretowany jako uznanie roszczenia skutkujące przerwą biegu przedawnienia. W tym przypadku okres przedawnienia roszczenia powódki należy liczyć ponownie od października 1994 roku. Kolejny 10-letni okres przedawnienia upłynąłby w październiku 2004 r., zatem również przed wniesieniem pozwu w niniejszej sprawie. Pismo z

dnia 22 grudnia 1998 roku, które mogłoby być poczytane za kolejne uznanie roszczenia, nie pochodzi od spółki z o.o. lecz od zespołu, dlatego nie mogło wywrzeć wpływu na pozycję prawną powódki wobec pozwanej.

Sąd podkreślił jednak, że wątpliwa pozostaje zarówno legitymacja procesowa pozwanego jak i wysokość „roszczeń należnych powódce, przy uwzględnieniu charakteru umowy łączącej ją z zespołem”.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c.

Powódka zaskarżyła apelacją wyrok w całości zarzucając naruszenie:

-prawa materialnego, tj.:

-art. 120 k.c. poprzez uznanie że roszczenie powódki z porozumienia wstępnego było wymagalne w 1991r i w dacie wniesienia pozwu było przedawnione, podczas gdy umowa nie została ani wykonana rozwiązana, więc roszczenie nie było wymagalne do daty odstąpienia przez nią od umowy,

-art. 65 k.c. poprzez ustalenie że stroną porozumienia nie mógł być pozwany tylko w braku użycia w nazwie strony porozumienia dodatku Sp. z o.o., podczas gdy wszelkie inne jego postanowienia - osoba reprezentująca, numer konta bankowego dla wpłat, dane i adres są zgodne z danymi pozostającymi w aktach rejestrowych spółki z oo, a Zespół - spółka cywilna nie istniał dacie podpisywania porozumienia; kontynuatorem Zespołu był pozwany.

- prawa procesowego tj.:

- art. 299 k.p.c., poprzez ograniczenie postępowania dowodowego do kwestii przedawnienia,

- art. 316 k.p.c. poprzez przyjęciu za uzasadnione gołosłownego twierdzenia pozwanego o istnieniu Zespołu równolegle z pozwanym,

- art. 317 k.p.c. i 318 k.p.c. poprzez wadliwe zastosowanie, pomimo nie poczynienia ustaleń w zakresie legitymacji procesowej biernej pozwanego co Sąd przyznał w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku,

- art. 328 § 2 k.p.c. w braku wskazania podstawy prawnej wyroku.

Skarżąca wniosła o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i nie obciążanie powódki kosztami postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Zaskarżony wyrok nie może się ostać.

W sytuacji, gdy strona pozwana kwestionuje zasadę roszczenia podnosząc zarzut nieistnienia między stronami jakiegokolwiek stosunku prawnego, skutkujący brakiem legitymacji materialno-prawnej i równocześnie z tzw. ostrożności procesowej powołuje zarzut prawa materialnego przedawnienia nie jest dopuszczalna ocena zasadności drugiego z tych zarzutów przed ustaleniem czy stronie powodowej w ogóle przysługuje roszczenie. Dopiero bowiem w razie wykazania stosunku prawnego i jego kwalifikacji zaktualizuje się możliwość ustalenia terminu wymagalności i przedawnienia oraz trafności zarzutu podniesionego w tym przedmiocie, a w braku roszczenia zarzut przedawnienia będzie bezprzedmiotowy. Bezpodstawnie zatem uchylił się Sąd od rozpoznania istoty sprawy i przyjął, że potencjalne roszczenia powódki i tak byłyby przedawnione.

Niemniej nawet tak ogólnie zarysowana podstawa faktyczna i prawna zaskarżonego rozstrzygnięcia budzi zastrzeżenia z uwagi na pominięcie istotnych okoliczności. Sąd I instancji ponownie rozpoznający sprawę zwróci zatem uwagę na fakt istnienia trzech jednostek o nazwie Międzyresortowy Pracowniczy Zespół Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych:

- utworzonego umową założycielską w dniu 1 marca 1984r. przez przedstawicieli określonych urzędów centralnych i m.st. Wesoła w celu uzyskania preferencyjnych kredytów na cele mieszkaniowe (k.62), który miał rozpocząć działalność od momentu zarejestrowania tego porozumienia przez właściwy terenowy organ administracji państwowej stopnia podstawowego (§ 3 ust. 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1982r. w sprawie zasad udzielania kredytu bankowego na cele mieszkaniowe Dz.U.1983 Nr 1 poz. 4 ze zm.),

- utworzonego w nieustalonej dacie, w wykonaniu wskazanej umowy założycielskiej, zespołu pracowników i b.pracowników określonych instytucji typujących o charakterze częściowo otwartym, do którego zgłaszano akces i przyjmowano poczet członków przez przystąpienie (podpisanie przez kandydata porozumienia wstępnego -§ 13). Członkowie zobowiązani byli do opłacenia wpisu w wysokości 45.000 zł, podstawą działania był statut uchwalony na zebraniu członków założycieli zespołu w dniu 1 marca 1984r. (§ 7 porozumienia, statut k.67). W statucie wskazano, że Zespół działa na podstawie przepisów kodeksu cywilnego regulujących stosunek prawny spółki cywilnej. Umowa o utworzeniu zespołu została zarejestrowana w dniu 1 marca 1984r. przez Naczelnika m. Wesoła. Zespół, według twierdzeń stron, został zlikwidowany na podstawie uchwały członków z dnia 15 grudnia 2001r. z dniem 31 marca 2002r.. Jego zadania i majątek miało przejąć Zrzeszenie

Właściciele Mieszkań i Domów Jednorodzinnych w Starej Miłośnie o nieustalonym statusie organizacyjno-prawnym w oparciu o nieustaloną czynność prawną.

-spółki prawa handlowego w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, zawiązanej przez osoby fizyczne umową z dnia 6 maja 1985r., wpisanej do rejestru handlowego w dniu 20 maja 1985r. (RHB 13769, następnie KRS 0000111627). Przedmiotem działalności tej spółki w dacie utworzenia było wybudowanie na terenie miasta Wesoła mieszkań dla potrzeb wskazanego wyżej Zespołu, po zmianie umowy spółki nabywanie gruntów oraz wybudowanie budynków mieszkalnych z infrastrukturą na terenie miasta Wesoła na zlecenie i za fundusze jego Członków, a następnie przenoszenia własności nieruchomości (k. 115,226).

Uwzględni przy tym Sąd ówczesny stan prawny, stanowiący podstawę działania zespołów pracowniczych, tj. obok wskazanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1982r. uchwałę nr 268 Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1982r. w sprawie zasad realizacji i finansowania budownictwa mieszkaniowego (M.P. 1983 Nr 4 poz. 24 ze zm.), uchwałę nr 110 Rady Ministrów z dnia 29 sierpnia 1983r. w sprawie pomocy społecznych zakładów pracy zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych złóg (M.P. 1983 Nr 31 poz.167). Konstrukcję prawną zespołów tworzonych i powołanych do działania w ściśle określonych celach dopuszczał polski system prawny w latach 80-90 tych, wskazując na pewne jej przywileje i odrębności od umowy spółki cywilnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1977r. IV CR 121/77 OSN 1978 nr 3 poz.49). W praktyce, podobnie jak w sprawie niniejszej, zespoły określały zinstytucjonalizowane formy swej działalności i dokonywały czynności oznaczając się tylko nazwą jak samodzielny podmiot prawa. Niemniej brak podstaw do przypisania im przymiotu nie tylko osobowości prawnej ale i podmiotowości prawnej. W szczególności nie można przyjąć, aby zespół pracowniczy miał odrębny od osób go tworzących byt prawny, w szczególności aby mógł w imieniu własnym nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywanym. Konsekwentnie brak podstaw do przypisania mu przymiotu tzw. ułomnej osoby prawnej zarówno przed jak i po zmianie kodeksu cywilnego. Podkreślić jednak należy, że przepisy kodeksu cywilnego przewidują określone zasady wnoszenia wkładów, prowadzenia spraw spółki cywilnej i reprezentacji.

Mając powyższe na uwadze i odwołując się do przedstawionych licznych dokumentów oraz przepisów kodeksu cywilnego o spółce cywilnej ustali Sąd kto był stroną porozumienia wstępnego nr 0/118 z dnia 14 listopada 1987r. w sprawie wybudowania lokalu mieszkalnego, na podstawie którego powódka stała się „członkiem zespołu” (k.13) oraz umowy nr 0/118/87 (k.14), kto dokonał i z jakim skutkiem wylosowania lokalu

50

przeznaczonego dla powódki (zapisek k.14 v). W tym celu dokona Sąd wykładni wymienionych czynności prawnych, mając na uwadze reguły interpretacyjne oświadczeń woli wskazane w art. 65 k.c.. Zważy przy tym, że decydujące znaczenie należy przypisać zgodnemu zamiarowi stron i celowi umowy a nie jej brzmieniu, przy czym zgodnie z zasadą *falsa demonstratio non nocet* wadliwe oznaczenie czynności nie ma przesądzającego znaczenia dla ich następstw. Nie pominie wreszcie, że prawo cywilne dopuszcza instytucje konwalidacji i konwersji czynności prawnych. Oцени następnie na czyją rzecz i w oparciu o jaki stosunek prawny powódka dokonała świadczeń pieniężnych, w tym stanowiących ekwiwalent świadczeń rzeczowych

Jeżeli okaże się że były to czynności dokonane pomiędzy wspólnikami spółki cywilnej, należącymi do zespołu pracowników i b. pracowników określonych jednostek i instytucji, działającej pod nazwą Międzyresortowy Pracowniczy Zespół Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych nie będą mogły one stanowić podstawy odpowiedzialności kontraktowej spółki z oo działającej uprzednio pod tożsamą firmą (obecnie Zespołowi Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie Wesolej). Oцени wówczas Sąd czy, jakie i w stosunku do kogo zaciągnął zobowiązania pozwany i czy powódce przysługuje roszczenie o świadczenie pieniężne dochodzone w obecnym sporze. Źródłem stosunku zobowiązaniowego mogą być przy tym zarówno czynności (umowy, zastrzeżenia umowne) jak i zdarzenia prawne. Zważy ponadto czy umowa Zespołu (spółki cywilnej) została rozwiązana i jakie są tego następstwa dla poszczególnych wspólników w zakresie wierzytelności służących jej wobec osób trzecich.

Dopiero po przesądzeniu tych kwestii zaktualizuje się potrzeba ustalenia wymagalności roszczenia i oceny zarzutu przedawnienia. Podkreślenia wymaga, że obowiązujący system prawny przewiduje zobowiązania bezterminowe, ale nie zezwala na ich dochodzenie w dowolnym czasie jeżeli wierzyciel nie wezwał dłużnika do wykonania zobowiązania. W takiej sytuacji przyjmuje się, że *świadczenie powinno być spełnione gdyby wierzyciel wezwał dłużnika do wykonania zobowiązania w najwcześniejszym możliwym terminie (art. 120 § 1 zd.2 k.c. w zw. z art. 455 k.c.) niezależnie od świadomości uprawnionego co do przysługiwania mu świadczenia. Dzień tak rozumianej wymagalności może być utożsamiony z terminem spełnienia świadczenia także w zakresie zobowiązań bezterminowych* (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2003r. I CKN 316/03 OSN 2004 nr 7-8 poz. 117, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006r. I CSK 17/05).

W obecnym stanie sprawy, wobec zaniechania poczynienia przez Sąd I instancji podstawowych ustaleń warunkujących dokonanie prawidłowej subsumcji, brak możliwości

525

udzielenia bardziej szczegółowych wytycznych. Niezależnie od tego nie jest rzeczą sądu wyręcznie zawodowego pełnomocnika i udzielanie stronie tak reprezentowanej w procesie wskazówek i pouczeń co do zakresu i podstawy ewentualnie przysługujących stronie roszczeń.

Mając powyższe na uwadze i wobec nie wyjaśnienia istoty sprawy Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania art.108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[Handwritten scribble]

[Handwritten signature]

Na mocy art. 330 § Kpc stwierdzam niemożność
podpisania i usadnienia wyroku/posterowania
przez sądzącego SAB. Suwalski
gdyż przebywa on w tym mieście w tym miejscu
[Handwritten signature]